

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Institutiones Dialecticæ

Dieterich, Conrad

Giessæ Hessorum, 1611

Caput V. Efficiens Procreans Et Conservans.

Nutzungsbedingungen

[urn:nbn:de:hbz:466:1-56580](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-56580)

icipant, sed diversam à causis habent. ut, *Architectus est intelligens, Ergo & edificium.* Itaq;

VI. *Causa non est toto genere deterior suo effecto.*

NB:

VII. *Quicquid est causa causæ, (subalterna) est etiam causa causati, ut: Avus tuus est causa patris tui, Ergo etiam est causa tui.*

[*Valet Canon de causis in eodem genere & ordine existentibus, hoc est, in causis essentialiter subordinatis. Fallit verò alicubi, in causis voluntariè agentibus, itemq; in causis contingenter subordinatis sive deficientibus, ubi causa inferior effectum non ex suâ naturâ arguit, sed ex accidente defectum producit; ut, valet conseq. Deus causa est voluntatis humanæ. Voluntas est causa actionum bonarum, Ergo & Deus est causa actionum bonarum. Hic causa manent in eodem ordine essentialiter subordinata: Sed non valet conseq. Deus est causa voluntatis humanæ; Voluntas est causa actionum malarum. Ergo & Deus est causa actionum malarum. Quia hic causa intermedia ex accidente effectum, sive potius defectum, producit.*]

IX. *In causis non datur progressus in infinitum. Is enim in natura dari non debet.*

Itaq; causa causarum Deus est, cetera causata.

CAPUT V.

EFFICIENS PROCREANS ET Conservans.

I. **E**FFICIENS causa est, à quâ res (effectum) est.

Ponitur efficiens primo loco, quia reliquarum quasi origo est, quâ primus motus actionis proficiscitur.

Ejus sunt hi Generales

CANONES.

I. *Nihil fit sine causa efficiente.*

Quic

Quicquid enim est, ab alio est: &:

Nihil est causa sui ipsius.

[Excipe Deum, qui est Ens independens, qui à nullo, & à quo omnia.]

II. Omnis efficiens agit propter certum finem. *Natura enim nihil facit frustra.*

[Deus omnia facit propter seipsum. Creatura vero sui perficiendi gratia.]

III. Causa efficiens (*weius* propriè dicta) non efficit nisi in se bonum.

Agit enim propter finem certum. At finis propriè dictus non est nisi bonus.

Itaq;

IV. Efficiens quò ralis non producit defectum (effectum deficientem.)

Semper enim in se bonum quid efficit; Bonum autem est Ens. Mala autem sunt Entium defectus.

Itaq;

Malorum non est causa efficiens, sed deficientis.

Peccati non est causa efficiens, cum sit defectus. Monstri non est causa efficiens, sed deficientis, sc. defectus vel excessus materiae.

V. Ab esse effectus, ad esse efficientis sive actualis sive potentialis non V. C. *ut non valet.*

Domus est, Ergo superstes est architectus: Sed hoc sequitur, Domus est: Ergo necesse est architectum esse vel fuisse.

VI. Causa efficiens nobilior est suo effecto.

[Intellige de causa efficiente principali. Minus enim principales sape effecto inferiores, ut semen comparatione proles, calor respectu ignis.]

2. Causæ efficientis sunt tres modi.

3. Primus est; Efficiens est vel procreans, vel conservans.

4. Procreans est, quæ rem primò efficit (procreat.)

Effectum ejus dicitur propriè procreatum.

Usus Topicus.

Procreans ——— Procreatum.

*Spiritus Sanctus ——— Charitas, pax, gaudium, lenitas, mansuetudo, fides, temperantia.**Timor Domini ——— Sapientia.**Sol ——— Dies.**Deus ——— Mundus.**Romulus ——— Roma.*

Hæc sunt argumenta singula seorsim considerata, non Axiomata, quòd si vinculo connectantur, erunt Axiomata ex causis efficientibus & effectis procreatis.

Fructus Spiritus S. est charitas, pax, gaudium, lenitas, mansuetudo, fides, temperantia. Sol toto cœlo diffusus diem efficit. Deus creavit mundum. Romulus condidit Romam. Atque is est usus horum Argumentorum problematicus.

Usus Syllogisticus.

Eadem adhibentur ad fidem Quæstioni sive themati dubio faciendam, argumento tertio ducto ab efficiente procreante. *Thema*: Charitas, pax, gaudium, sunt in credentibus. Quia, Spiritus sanctus in iisdem ea operatur. Toto cœlo lux diffusa est: Quia, Sol ortus est. Mundus non casu exitit: Quia, Deus eum creavit.

Vicissim eadem disputantur argumento ducto ab effecto procreato. *Thema*: Spiritus sanctus non est in credentibus otiosus. Quia, ejus fructus est charitas, pax, &c Sol ortus est; Quia, lux toto cœlo diffusa est. Deus omnipotens est. Quia, ab eo mundus creatus est. Sic examinentur & hæc exempla. In hac urbe sunt liberi: Quia, sunt parentes. In Paulo est viva fides: Quia, Spiritu sancto donatus est.

Consequentia Syllogistica sunt hi

CANONES.

I. Si causa procreans est, effectum etiam esse potest, ut; *Si sol est, dies effici potest. Si parentes sunt, procreari liberi possunt: & contra.*

II. Si effectum est procreatum, à procreante procreatum esse necesse est, ut: *Si dies est, à sole fit necesse est. Si liberi sunt, à parentibus procreati sint, necesse est.*

§. Conservans est, quæ rem procreatam conservat ac tuetur.

Effectum ejus dicitur propriè conservatum.

Usus Topicus sive Termini Simples.

Conservans ————— Conservatum.

Deus ————— Mundus.

Sal ————— Carnes à putredine tueri.

Consules & Imperatores ————— Roma.

Otium ————— Amor.

Usus Axiomaticus.

Hinc efficiuntur enunciata. Deus mundum à se creatum cōservat. Sal carnes à putredine tuetur. Consules & Imperatores Romani Romam conservârunt. Otium est causa conservans amoris.

Usus Syllogisticus.

Eadem sic disputantur Argumento tertio à Causa conservante. *Thema: Non facile hæc caro computrescet. Quia Sal putredinem arceat. Mundus hic non corruet. Quia Deus eum conservat. Amor Paridis non flaccescet. Quia otio deditus est.*

Vicissim ab effecto conservato ad arguendam causam. Deus est omnipotens & sapiens. Quia mundus ab eodem conservatur. Sal omnium condimentorum utilissimum, Quia putredinem carnis arceat. Paris otio deditus non est, Quia amori non vacat. Magistratus est colendus: Quia Deus ejus est autor & conservator.

[*Causa conservanti opponitur corrumpens, à quâ res vel diminuitur vel destruitur, estq; tum, diminuens, ut: discordia civium labefactat Rempubl. Nihil est quod non aliquando con-*

do consumat vetustas: tum in nihilum redigens, quæ an-
nihilans dicitur, ut: Mors in nihilum redigit corpora. Igni
ligna.]

Conservantis sunt hi

CANONES.

I. Si conservans est, effectum tutum & sal-
vum manere potest: Et contra. *Si Deus custodit*
civitatem, salva erit; sin minus, peribit. Si consules
& senatores prudentes sunt, Respubl. in flore ma-
nebit.

II. Ex quo aliquid productum est, per idē
etiam conservatur. *Artes usu & experientia pro-*
ducta. Ergo & iisdem inter nos conservantur.

Vnde Scaliger: Conservatio est essendi continuatio
& quædam perpetua generatio.

III. Interdum una eademq; causa, & pro-
creans & conservans est, ut: *Parentes gignunt*
liberos & eosdem fovent. Deus mundum condidit
& conservat. Spiritus sancti virtute fides in nobis
procreatur & conservatur.

Sic fuit Primus modus, sequitur Secundus.

CAPUT VI.

EFFICIENS SOLA ET CUM
ALIIS.

I. EFFICIENS vel sola efficit, vel cum
aliis,

Illa dicitur Solitaria, Totalis, ὀλική: hæc vero
Socia, Partialis & μερική.

2. Sola est, quæ rem solam sine alte-
rius adminiculo efficit: seu, quæ sola
effectum producit. *Effe-*